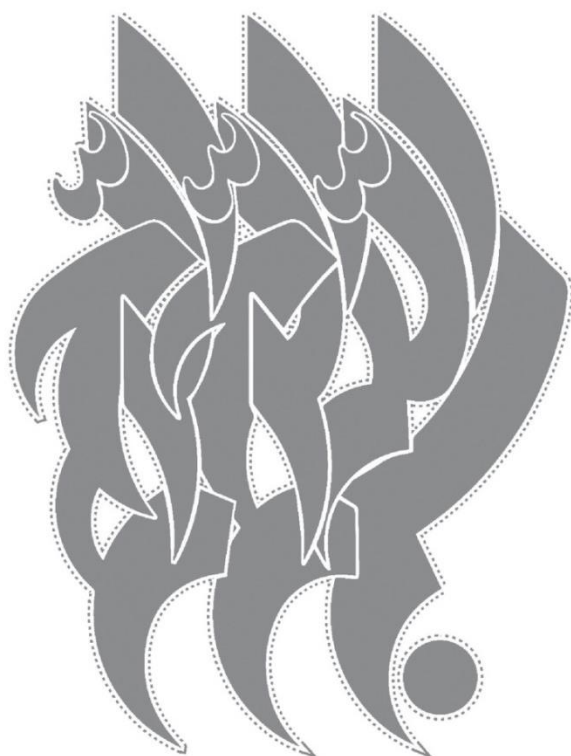

سرشناسه	باغیشتی، انسیه، ۱۳۵۲ -
عنوان و نام پدیدآور	ولایت مادر در فقه شیعه (رویکردی انتقادی)/ تالیف انسیه باغیشتی.
مشخصات نشر	تهران: یافته، ۱۴۰۴.
مشخصات ظاهری	۱۳۲ ص.
شابک	۱۰۰۰۰۰۰ ریال ۹-۵۶-۵۱۲۸-۶۲۲-۹۷۸ :
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص. [۱۲۶] - ۱۳۲.
موضوع	قیم و مولی علیه (فقه) -- ایران Guardian and ward (Islamic law) -- Iran قیم و مولی علیه -- ایران Guardian and ward -- Iran حضانة فرزندان (فقه) -- ایران Custody of children (Islamic law) -- Iran حضانة فرزندان -- ایران Custody of children -- Iran مادران -- وضع حقوقی و قوانین (فقه) Mothers -- *Legal status, laws, etc. (Islamic law) مادران -- وضع حقوقی و قوانین -- ایران Mothers -- Legal status, laws, etc. -- Iran زنان (فقه) Women (Islamic law)
رده بندی کنگره	BP۱۹۸/۶/ق۹
رده بندی دیویی	۳۷۹/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	۱۰۰۲۶۷۶۶
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیا

ولایت مادر در فقه شیعه (رویکردی انتقادی)

تالیف:
انسیه باغیشنی

بهار ۱۴۰۴

شناسنامه کتاب

ولایت مادر در فقه شیعه (رویکردی انتقادی)

ناشر: یافته، تهران

نویسنده: انسیه باغیشتی

طراحی جلد: امین حیدری

صفحه آرای و ویراستاری: روح اله لعلی

چاپ و صحافی: مؤسسه مهرداد

نوبت چاپ: اول (بهار ۱۴۰۴)

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۵۱۲۸-۵۶-۹

قیمت: ۱۰۰۰۰۰ تومان

شمارگان: ۱۰۰

مرکز پخش: تهران، انقلاب، خیابان وحید نظری، پلاک ۸۵، طبقه ۴ واحد ۷

راه های ارتباطی:

۰۹۳۹۴۳۶۷۶۳۶

۰۲۱۹۱۶۹۴۲۵۷

یافته

ناشر کتب دانشگاهی

www.yaftehpublishing.ir

yaftehpublishing@gmail.com

Telegram: yaftehpublishing1

کلیه حقوق مادی و معنوی محفوظ است

تقدیم به دخترانم:

که وجودشان شادی بخش و صفای حضورشان مایه آرامش من است.

تقدیم به برادر شهیدم:

که باخوش، جاذبه‌ی خاک را شکست؛ و خلقت را دید؛ و معبری از نور گشود؛ و
روحش را از آن، به سفری برد که برای پی‌مودن آن، هیچ راهی جز شهادت وجود
نداشت. و با وصیتش نیز مرا به سوی علم و نور دانش هدایت کرد

مقدمه

در اصطلاح حقوق مدنی، ولایت قدرت و اختیاری است که برابر قانون به یک شخص صلاحیت‌دار برای اداره امور محجور واگذار شده است. این ولایت دارای اقسامی است از جمله اینکه ممکن است به حکم مستقیم قانون به شخصی داده شده یا به موجب وصایت و اگذار گردیده و یا به حکم دادگاه برقرار شده باشد. ولایتی که به حکم مستقیم قانون واگذار شده باشد اصطلاحاً ولایت قهری نامیده می‌شود که قانون مدنی در موارد ۱۱۸۰ تا ۱۱۹۴ از آن سخن گفته است. وظیفه و سمت وصی که از جانب پدر یا جد پدری برای سرپرستی محجور تعیین شده باشد (ماده ۱۱۸۱ قانون مدنی)^۱ نیز یک نوع ولایت است که غیر از ولایت قهری است، هرچند که مشمول عنوان ولایت خاص می‌باشد. چه اصطلاح ولی خاص، برابر ماده ۱۱۹۴ قانون مدنی،^۲ شامل ولی قهری و وصی منصوب از جانب پدر یا جد پدری است. هرگاه محجور ولی خاص نداشته باشد و ولایت از طرف دادگاه به شخصی واگذار شده باشد، این ولایت را قیومیت گویند که دارای احکام ویژه ای است. گاهی نیز شخصی که به وسیله دادگاه برای اداره محجور تعیین شده است امین نامیده می‌شود (ماده ۱۱۸۷ قانون مدنی).^۳

موضوع کتاب حاضر نگاه انتقادی بر ولایت مادر از دیدگاه فقهی می‌باشد. همانطور که گفته شد با توجه به اینکه قانون مدنی ما به پیروی از شیوه غالب در وضع مواد قانون مدنی از فقه امامیه پیروی کرده است لذا می‌بینیم در قانون برای مادر که نزدیکترین و دلسوزترین فرد نسبت به اولادش می‌باشد حقی را در نظر نگرفته است و حتی در مواردی جد پدری را صالح‌تر از مادر برای اداره امور مولی علیه در نظر گرفته است. در هر حال عقیده ما بر این

^۱ ماده ۱۱۸۱ - هر يك از پدر و جد پدري، نسبت به اولاد خود ولایت دارند.

۱- در مورد تعارض تصرف پدر و جدپدری، نسبت به تقدم يکي از آن دو بر دیگری اختلاف است. ولي عرف کنونی پدر را مقدم می‌دارد و به نظر می‌رسد که حقوق باید این عرف پا گرفته را رعایت کند.

^۲ ماده ۱۱۹۴ - پدر و جد پدري و وصي منصوب از طرف يکي از آنان ولي خاص طفل نامیده می‌شود.

^۳ ماده ۱۱۸۷ - هرگاه ولي قهری منحصر، به واسطه غیبت یا حبس به هر علتی که نتواند به امور مولی علیه رسیدگی کند و کسی را هم از طرف خود معین نکرده باشد حاکم يك نفر امین به پیشنهاد مدعی العموم برای تصدی و اداره اموال مولی علیه و سایر امور راجعه به او موقتاً معین خواهد کرد.

۱- اختیار امین در موردی که ولي به دلیل غیبت یا حبس به امور مولی علیه رسیدگی نمی‌کند وسیع است و خود به تنهایی می‌تواند درباره امور او تصمیم بگیرد. ولي، در فرضی که دلیل ناتوانی ضعف جسمی و پیری است، امین به ولي ضم می‌شود و معاون او است.

است که احیاء ماده حمایت از خانواده در برهه کنونی امری ضروری و غیر قابل اجتناب است چراکه با نگاهی به جامعه کنونی در می یابیم که نقش مادران در پیشبرد اهداف خانواده نقشی بس عظیم و غیر قابل انکار می باشد.

در اکثریت غریب به موارد اتفاق، مادر حداقل از جد پدری صالحتر در اداره امور فرزند خویش می باشد. زمانی اگر ادعا می کردیم جد نیز صالح در اداره امور نوه خویش است و حتی بهتر از پدر یا مادر ایفای نقش می نماید گراف نبود، چرا که خانواده ها به صورت گسترده در کنار هم زندگی می کردند و ریاست این خانواده گسترده، که زمانی تا چهار نسل هم در کنار هم زندگی می کردند، با جد پدری بود و نقش مادر در اداره امور خانواده بسیار ضعیفتر از نقش کنونی بود. ولی با نگرشی به خانواده های امروزی، خصوصاً در شهرهای بزرگ و جامع که فرهنگ مخصوص به خود را یافته، در می یابیم که دیگر خبری از خانواده های سنتی و قدیمی نمی باشد و چه بسا پدر بزرگ ها از نوه های خود مدت های مدیدی بی اطلاع بوده، در عوض نقش مادر در تحقق بخشیدن به اهداف خانواده فزونی از گذشته گردیده است.

بنابراین با توجه به عنصر زمان و مکان در اجتهاد امکان جعل ولایت برای مادر در عصر کنونی امری ضروری است و قول استاد شهید مطهری «مقتضیات عصر ما ایجاب می کند که بسیاری از مسائل مجدداً مورد ارزیابی قرار گیرد و به ارزیابی های گذشته بسنده نشود». مسلم است که بررسی مجدد آراء و نظریات قبلی فقها که طبع بیان حکم به گونه ای است که با توجه به اوضاع و احوال و صالح آن روز ابراز گشته امری کاملاً معقول خواهد بود و بنابر لزوم بازنگری در این قانون و طرح و تصویب لایحه ای برای ولایت مادر علاوه بر استحکام نهاد خانواده، شاهد قوانینی می شویم که شایسته نظام جمهوری اسلامی ایران است.

فهرست مطالب

۱۳	فصل اول: کلیات و مفاهیم
۱۴	مقدمه
۱۵	اهمیت و ضرورت
۱۶	پیشینه
۱۹	جنبه نوآوری
۱۹	ساختار کتاب
۲۱	فصل دوم: واژه شناسی
۲۲	ولایت
۲۲	ولایت در لغت
۲۳	ولایت در اصطلاح
۲۴	حضانت
۲۴	حضانت در لغت
۲۴	حضانت در اصطلاح
۲۶	طفل
۲۶	طفل در لغت
۲۷	طفل در اصطلاح
۲۷	مفهوم حجر
۲۷	حجر در لغت
۲۷	حجر در اصطلاح
۲۸	محجورین از نگاه قانون
۲۹	صغیر
۲۹	صغیر در لغت
۲۹	صغیر در اصطلاح
۲۹	صغیر از منظر قانون مدنی
۳۰	رشید

۳۱	جنون.....
۳۱	تعريف لغوى جنون
۳۱	تعريف اصطلاحى جنون
۳۱	بلوغ
۳۱	بلوغ در لغت
۳۱	بلوغ در اصطلاح
۳۲	مفهوم بلوغ در فقه
۳۳	سن بلوغ از دیدگاه قانون مدنى
۳۳	مفاهيم مشابه و ارتباط آن با ولايت
۳۳	ولايت و قيموميت (رابطه ولى و قيم)
۳۵	ولايت و وصايت (رابطه ولى و وصى)
۳۶	رابطه ولايت و حضانت
۳۷	رابطه نمايندگى و ولايت قهرى
۳۹	فصل سوم: مبانى نظرى سرپرستى کودک در فقه و حقوق اسلامى
۴۰	مقدمه
۴۰	كودك در اسلام
۴۱	كودك در قوانين موضوعه
۴۳	روش هاي حمايتي از طفل
۴۳	حضانت
۴۴	وظايف حضانت كننده
۴۴	ماهيت حضانت
۴۷	مدت حضانت
۴۸	سقوط حضانت
۵۱	ولايت
۵۴	اركان سه گانه ولايت
۵۶	اختيارات ولي

۵۸	حدود ولایت ولی
۶۰	ولایت بر صغیر و صغیره
۶۳	ولایت در مورد دختر کبیره بالغه
۶۸	ولایت بر سفیه و مجنون
۷۱	سقوط ولایت
۷۴	شرایط ضمّ امین
۷۵	قیمومت
۷۵	موارد نصب قیم
۷۷	وظایف قیم
۷۹	تفاوت قیمومت با ولایت
۸۱	فصل چهارم: نگاهی به شخصیت و حقوق زن در اسلام و سایر ملل
۸۲	مقدمه
۸۳	حقوق زنان
۸۳	مقایسه حقوق زن در ملل اسلامی و غیر اسلامی
۸۴	نمونه‌هایی از برخورد ملت‌ها با زنان
۸۴	هند
۸۴	ایران
۸۴	مصر قدیم
۸۵	یونان
۸۵	روم
۸۶	آشوری‌ها
۸۶	چین
۸۶	عرب‌ها و عربستان
۸۹	زن در نگاه پیروان ادیان
۹۰	در فرهنگ سنتی مغرب زمین
۹۲	بررسی زن از دیدگاه اسلام